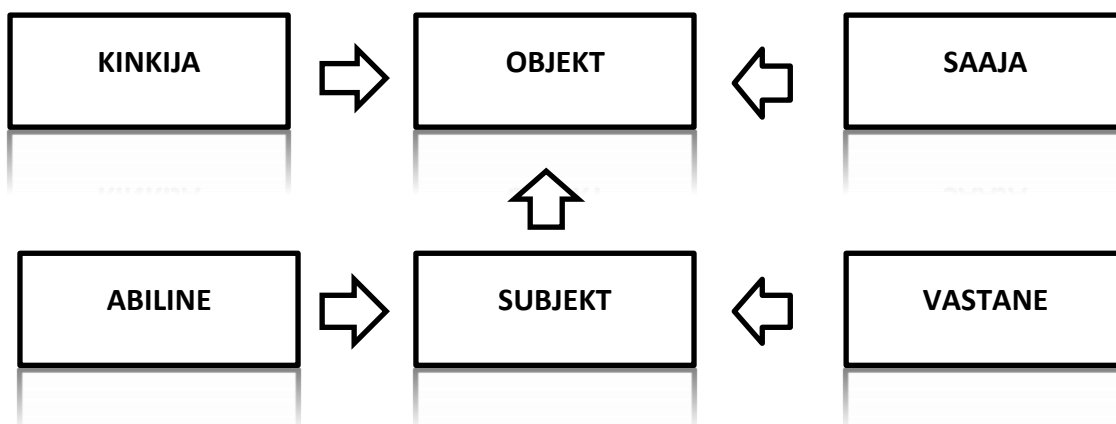

Uinuv kaunitar ja aktandid

Analüüsi objektiks olen valinud Charles Perraulti inglisekeelse muinasjutu „Sleeping Beauty“ ning analüüsimiseks kasutan Greimase ja Bremondi aktanditeooriat. Perraulti originaal muinasjuttu lugedes ja analüüsi tehes oli üllatav see, et muinasjutt ei lõppegi Prints ja Uinuva kaunitari imelise suudlusega, vaid pärast seda tuleb mängu Prints inimsööjast ema (*ogre*), kes igahinna eest tahab Uinuva kaunitari ja tema lapsed nahka pista.

Greimase ja Bremondi järgi on aktandid ehk suured funktsioonid kõige paremad analüüsimaks müüti, eepost või võlumuinasjutt, seega sobib see antud analüüsi puhul ideaalselt. Greimas on oma raamatus „Struktuuriline semantika“ (1966) peatükis „Mõtislused aktantsete mudelite üle“ jaganud aktandid kuueks erinevate tunnuste järgi: **subjekt, objekt, abiline, vastane, kinkija ja saaja**. **Subjekt** on funktsioon, mis ühendab kõik peategelase, kes soovib omandada mingit objekti või saavutada teatud eesmärki, atribuudid ja tegevused. **Objekt** on jutustuse funktsioon, mis tähistab kõike, mis on peasubjekti soovide sihiks. **Abiline** on subjekti liitlane. **Vastane** ühendab kõiki tegelasi või personifitseeritud jõude, mis seisavad vastu peasubjektile. **Kinkija** on „üleloomulik“ aktant, mis seisab tegevuse kohal ja sekkub, et abistada peasubjekti või benefitsariumit (vahel nimetatakse ka saatjaks). **Saaja** on aktant, kes saab kasu peasubjekti või saatja/kinkija tegevusest.

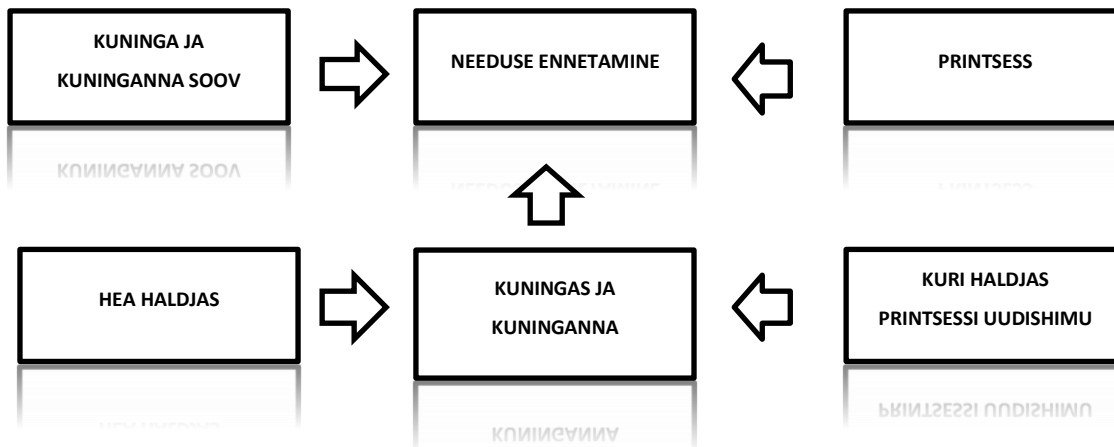
Greimase ja Bremondi mudel:

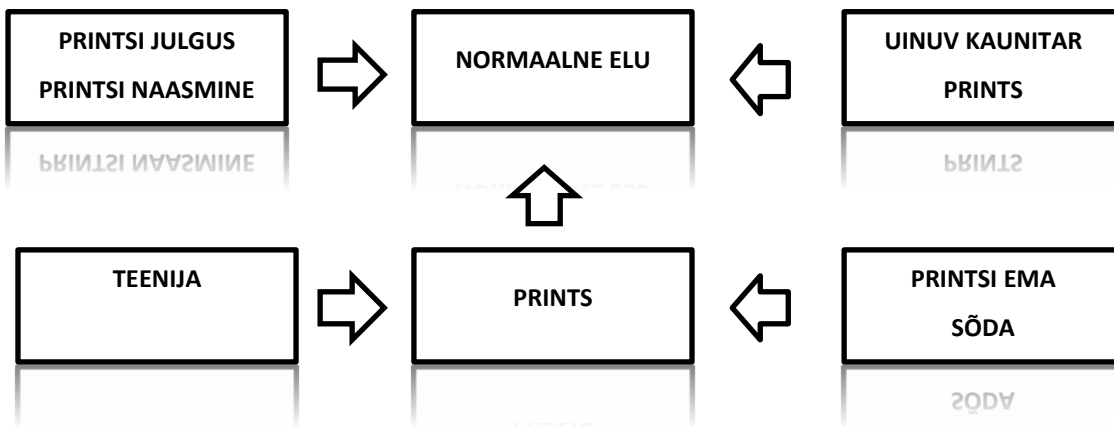
Üllatav asjaolu, et selles muinasjutus on kaks erinevat süžeed ja justkui kaks erinevat muinasjuttu raskendab aktantide määramist. See tõttu jagangi analüüsi kaheks - esimene osa „**Uinuva kaunitari saja aastane uni**“ ja teine osa „**Printsi inimsööjast ema**“.

Kui tavaliselt selle mudeli järgi on subjektiks protagonist, siis muinasjutu esimese poole puhul ei saa Uinuvat kaunitari sellena määratleda. Tal puuduvad muinasjutus silmapaistvad eesmärgid (ei mõtle siinkohal isiklike ambitsioone) ning soovid mingisuguse objekti omamiseks, mis arendaksid süžeed. Karakterina jätab meie nimikangelane väga laisa mulje, ta lihtsalt sünnib, saab head omadused, jookseb mööda lossi ringi ning ei suuda täita oma ainukest ülesannet - hoiduda sellest väiksest haavakesest, mis ta magama paneb sajaks aastaks. **Subjektiks** määratleksin antud muinasjutu osa puhul printsessi vanemad, kuninga ja kuninganna. **Objektiks** oleks nende meeleheitlik püüd hoida eemal printsessi eemal lõnga ketramisest. Nad koguni keelasid ketramise ja isegi kedravarre omamise kodudes, et vältida kõige hullemat. Lõppude lõpuks läheb ikkagi subjekti eesmärgi saavutamine vett vedama „infosulus elava mutikese“ tõttu, kes ei olnud ketramise keelustamisest midagi kuulnud, kuid see ei sega aktantide määramist. Uinuv kaunitar saab selles mudelis aga **saaja/vastuvõtja** rolli, kes saab kas upeasubjekti tegevusest. **Vastaseks** võib pidada printsessi enda ignorantsust, naiivsust, liigset uudishimu ning otseloomulikult otsest süüdlast, vanat haldjat, kes talle selle needuse üldse peale pani ja lõppude lõpuks vanaks naiseks maskeerituna asja ära vormistas. **Abilisena** võiks vaadelda siin head noort haldjat, kes suutis nõrgendada vana kurja haldja nõidust ning loomulikult ka vanemaid, kes üritasid kõik teha, et printsessi unne vajumist vältida. Narratiivse diskursuse arendes võib aktant endale saada kindla arvu erinevaid aktantsiaalseid rolle, nad ei ole kindlalt määratud, seega võib siinkohal vanemaid vaadelda mõlemas aktnasiaalses rollis. Neid võiks nimetada „liikuvateks“ aktantideks. **Kinkijaks** võiks nimetada mitte vanemaid füüsiliselt, vaid nende soovi ja püüdlusi kindlustamaks oma lapsele hea tulevik ja vältida kurja haldja needust.

Mudeli skeem järgmisel lehel

Teise osa aktantsiaalsete rollide määramine algab sealt, kus prints leiab magava printsessi ning abiellub temaga. **Subjektiks** on selles skeemis Prints, kes soovib pärast Uinuva kaunitariga abiellumist naasta oma koduvaldustesse ning alustada elada seal toredat printsessi-prinssi elu („...ja kui nad veel surnud ei ole, siis elavad nad õnnelikult koos veel praegugi“). **Vastasteks** olen määranud prinssi kaugele viinud sõda, mis põhjustas sellise olukorra, kus prinssi ema võis prinssi eemal oleku korral inimeste söömisega tegeleda. Inimeste söömine on üpriski tõhus viis rikkumaks prinssi ja printessi idüllil, seega olen ka prinssi **ema** paigutanud vastaste hulka. Prinssi eesmärkide poole püüdlemisest kasusaajad on Uinuv kaunitar ja Prints ise. **Abiliseks** on selle skeemi järgi teenija, kes üritas Uinuvat kaunitari nii kaua kui võimalik säästa prinssi kurja ema eest. Kinkijaks oleksid prinssi julgus ja uudishimu, mis ajendaid teda Uinuva kaunitari lossi minema ja hirmsaid kuulujutte eirates oma armastust leidma. Lisaks ka „üleloomulik jõud“/kokkusattumus, et just prints, keda ei oodatud nii vara tagasi, päästis oma kohalolekuga uinuva printsessi. („...when the King, who was not expected so soon, rode into the courtyard; he had changed horses at every stage for speed. In amazement, he asked what this horrible spectacle could mean. Nobody dared to explain. And it was then that the ogress, maddened by what she saw before her, flung herself head first into the cauldron, and was devoured in an instant by the horrid creatures she had put there.“). Igaks juhuks tuleks ära märkida, et prinssi isa sureb muinasjutus ära ning prints saab ise kuningaks. Segaduste vältimiseks ei hakanud analüüsis seda eristust tegema.

Kui üldjuhul on Greimase ja Bremondi aktante suhteliselt lihtne määratleda, siis antud muinasjutu puhul tekitas kaks erinevat süžeed raskusi. Muinasjutu kaheks jagamine kitsendas natukene aktantsiaalseid rolle ning võimaldas kergemini neid paigutada. Mõlema skeemi puhul said kõik rollid täidetud ning mõlemas ka esines n-ö „liikuvaid“ aktante. Huvitavaks osutus see, et mõlemas skeemi puhul ei olnud võimalik peategelast subjektiks määrata. Greimase ja Bremondi aktanditeooria üheks probleemiks võiks lugeda aktantide liiga vabalt tõlgendamise võimaluse, õigelt teelt eksides võib leida ennast väga jaburaid seoseid tegemast.

KIRJANDUS

Greimas, A.J, J. Courte 1993. Semiotique - Dictionnaire raisonne de la theorie du langage. Paris: Hachette Superieur.

Perrault, Charles 2009. The Complete Fairy Tales. New York: Oxford University Press